

DE ZWARTE STERN: EEN ZORGENKINDJE ONDER DE FRIESE KOLONIEVOGELS

Romke Kleefstra (SOVON)

In 1992 ging SOVON, district Fryslân de samenwerking aan met de FFF om te komen tot een provinciale monitoring van kolonievogels in Fryslân. Zodoende ontstond de Werkgroep Kolonievogels Friesland (KolF). Het jaarlijks tellen van kolonievogels kreeg daarmee een flinke impuls. Zo worden sinds 1992 jaarlijks alle bekende kolonies van Aalscholvers, reigers, Lepelaars, meeuwen, sterns, zwaluwen en Roecken geteld en worden nieuwe kolonies opgespoord. Dat levert een stevige database op, waarin tot nu toe geen gaten gevallen zijn en op basis waarvan trends en verspreidingskaarten met één druk op de knop uit de computer rollen. Treffend voorbeeld is de Zwarte Stern, sinds 1992 op de voet gevolgd, beschermd en onderwerp van zorg.

VOORKOMEN IN FRYSLÂN

Vroeger was de Zwarte Stern een tamelijk algemeen verspreide broedvogel in Fryslân, die met uitzondering van de 'greidhoeke' in vrijwel alle hoeken van Fryslân in kolonies tot broeden kwam. Zo geeft de avifauna 'Vogels in Friesland' (Van der Ploeg *et al.* 1976) een onvolledig, maar imposant overzicht uit 1946 van bijna 70 Friese kolonies waar ruim 3.000 paartjes tot broeden kwamen. Deze kolonies waren voor het overgrote deel gesitueerd in moerassen, vaarten en plassen op drijvende waterplantenvegetaties van Krabbenscheer en Gele plomp.

Anno 2000 broeden nog slechts 158 paartjes in Fryslân, verdeeld over 8 broedlocaties en vrijwel allemaal kunstmatig op uitgelegde nestvlotjes (Kleefstra 2001). De kolonies zijn overwegend te vinden in de laagvenen van Midden- en Zuid-Fryslân, waaronder de Alde Feanen, Brandemeer, De Deelen, De Leijen, Lendevallei, Smalle Ee, Timertsmar (Grou) en in de Tjon-ger. Incidenteel werden de afgelopen 10 jaren broedvogels vastgesteld in o.a. de Frieswykpolder (Gersloot), Jan Durks Polder (Alde Feanen), Kobbelân, Kraenlannen en Modderige Bol (alle omgeving Goïngahuisen), Terkaplester Poelen, Tjeukemeer en Suameer. De Zwarte Stern komt als broedvogel niet meer voor op de Friese Waddeneilanden en in het Zuid-westen van de provincie.

TOEKOMST VOOR DE 'BLAUSTIRNS'

Sinds de jaren '40 is de 'Blaustirns' met 95% in aantal afgenomen in Fryslân. De belangrijkste redenen voor deze afname zijn terug te voeren op een afname van geschikte nestgelegenheid in combinatie met een verslechtering van de voedselbeschikbaarheid voor de jongen (Van der Winden *et al.* 1996). In samenwerking

met SOVON, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Vogelbescherming Nederland draagt de Werkgroep Zwarte Stern van de BFVW tegenwoordig zorg voor verspreiding van nestvloten. Zodoende liggen verspreid op (potentiële) broedplaatsen circa 550 nestvloten in Fryslân. Nestgelegenheid voldoende dus, maar een toename blijft vooralsnog uit. De beperkende factor wordt ogenschijnlijk gevormd door een onvoldoende groot en divers voedselaanbod. In opdracht van de Werkgroep Zwarte Stern heeft Bureau Waardenburg de broedlocaties bezocht en wordt aanbevolen onderzoek uit te voeren naar de broedresultaten van Zwarte Sterns in Fryslân, omdat dit veel informatie kan geven over de potenties van broedgebieden. Daarnaast is herstel van krabbenscheervegetaties noodzakelijk voor uitbreiding van natuurlijke nestgelegenheid en verbetering van voedselaanbod (libellen). In grote moerasgebieden, zoals De Deelen en Brandemeer, kan op korte termijn winst ge-

boekt worden door meer vloten uit te leggen (Van der Winden 2000).

In algemene zin geldt dat vooral ook verbetering van voedselgebieden rond bezette en potentiële broedlocaties noodzakelijk is. Daarbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld moerasontwikkeling in het Zuidwest-Friese merengebied, het behouden van oude veenpolders en het voorkomen dat veenpolders als Polder Soarremoarre nu nog eens voor de landbouw opgevaardeerd gaan worden. Verdere en vooral betere toepassing van natuurvriendelijkere agrarische bedrijfsvoering (slootkantbeheer, gefaseerd maaien, waterpeilverhoging, vorming van plasdras-situaties stimuleren), etcetera.

ROL FFF

Nu de Werkgroep Zwarte Stern zich inzet voor de beschikbaarheid van kunstmatige nestgelegenheid en SOVON-vrijwilligers zorg dragen voor

Broedende Zwarte Stern in de Alde Feanen

foto: Anton Huitema

het monitoren van de aantallen broedparen, lijkt voor de FFF vooral een rol te zijn weggelegd om zich hard te maken voor de hierboven genoemde aanbevelingen. Het voorkomen van

verdere versnippering en het verloren gaan van potentiële broedgebieden, het belang van moerasontwikkeling en doelgericht agrarisch natuurbeheer, en onderzoek naar broedresultaten en

gebiedsgebruik van Zwarte Sterns zijn daarbij speerpunten, want ook voor de Zwarte Stern is het zaak 'finger oan 'e pols' te houden.

LITERATUUR

- KLEEFSTRA R. 2001. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in 2000. Nieuwsbrief SOVON-Fryslân, maart 2001: 1-13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- PLOEG D.T.E. VAN DER, W. DE JONG, M.J. SWART, J.A. DE VRIES, J.H. P. WESTHOF, A.G. WITTEVEEN & B. VAN DER VEEN 1976. Vogels in Friesland, deel 2. Stichting Avifauna Friesland/Fryske Akademy, Leeuwarden.
- WINDEN J. VAN DER, 2000. Advies Zwarte Stern beschermingsplan Friesland. Rapport Bureau Waardenburg nr. 00-048. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- WINDEN J. VAN DER, W. HAGEMEIJER & R. TERLOUW 1996. Heeft de Zwarte Stern een toekomst als broedvogel in Nederland? Limosa 69: 149-164.

Romke Kleefstra, districtscoördinator SOVON in Fryslân, Sinnebuorren 34, 8491 EH Akkrum (tel.: 0566-652881)
